

Rahapesu Andmebüroo tagasiside krediidasutustele

Sektori üldpilt ja teatamisaktiivsus

Eestis tegutseb **14 krediidasutust**, millest 5 on teiste riikide krediidasutuste filiaalid¹. Rahapesu ohtudele on krediidasutuste puhul enim avatud **piiriülesed maksetehingud**. RAB-ile saadetud rahapesukahtlusega teadete tehinguandmete põhjal on viimastel aastatel kasvanud kahtlusest haaratud piiriüleste tehingute kogusumma nii Eestist väljuval kui ka riiki siseneval suunal.

Eesti Panga andmetel² on **nii makstavad kui ka laekuvad piiriülesed maksed tõusutrendis nii maksete arvu kui ka käibe poolest** ning 2024. aastal kasvasid nii maksete arvud kui ka summad üle 10%, võrreldes 2023. aastaga (tabel 1).

Tabel 1. Makstavate ja laekuvate maksete arv ja käive perioodil 2022–2024.

	2022		2023		2024	
	Käive (miljon eurot)	Maksete arv (tuh tk)	Käive (miljon eurot)	Maksete arv (tuh tk)	Käive (miljon eurot)	Maksete arv (tuh tk)
Makstavad maksed kokku	349 007	699 031	335 420	711 921	356 361	766 050
Riigisisised makstavad maksed	229 627	623 319	224 176	610 908	227 658	636 229
sh kaardimaksed	7183	376 298	7704	402 186	7929	420 297
Makstavad piiriülesed maksed	109 999	70 555	111 243	101 013	128 703	129 821
sh kaardimaksed	2161	53 085	2390	58 485	2664	65 518
Laekuvad piiriülesed maksed	107 369	47 765	112 300	51 292	127 934	59 530
sh kaardimaksed	955	32 052	1042	34 953	1047	36 584

Märkus: riigisisene makse on maksetehing, kus nii maksja makseteenuse pakkuja kui ka raha saaja makseteenuse pakkuja asuvad Eesti Vabariigis, ja piiriülene makse on maksetehing, kus maksja makseteenuse pakkuja või saaja makseteenuse pakkuja asub väljaspool Eesti Vabariiki.

Eesti jaoks on jätkuvalt suureks ohuks välisriikides toime pandud kuritegevusega saadud **kriminaaltulu pesemine läbi Eesti finantsüsteemi**. Sellest on ohustatud nii krediidasutuste kui ka muude finantsasutuste pakutavad makse- ja muud teenused, kusjuures tuleb arvestada, et kurjategijad kasutavad kuritegeliku raha liigutamiseks üha sagedamini **professionaalsete rahapesuvõrgustike abi**.

Krediidasutuste **teatamise aktiivsus püsis 2024. aastal eelnenud aastaga võrreldaval tasemel**. Teadete koguarv küll langes, kuid see oli tingitud eelkõige ühe panga pettustega

¹ Turuosaliste register. Finantsinspeksioon, 2025, <https://www.fi.ee/et/pangandus-ja-krediit/krediidasutused>

² Maksete käive ja arv. Eesti Pank, 2025, <https://statistika.eestipank.ee/#/et/p/965/r/2870/2659>

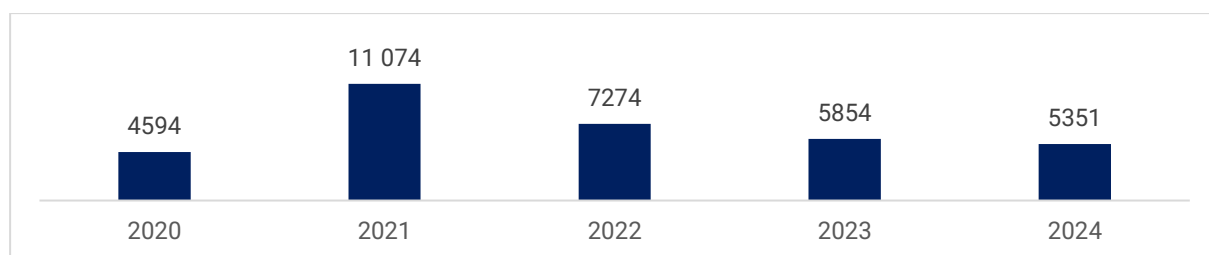
seotud teadete (indikaatoriga STR 2.7) hulga märkimisväärsest vähenemisest – kui STR 2.7 teated arvestusest välja jätta, siis esitasid krediidasutused 2024. aastal rohkem teateid kui 2023. aastal. Krediidasutuste kahtlusepõhised teated on **tihti seotud kõrgema riskiga teenuste (maksevahendus-, hasartmängu-, krüpto-, laenuplatvormid³) kasutajatega** ja teadetes domineerivad **mitteresidentide tehingud**. Seejuures on oluline märkida, et mitmed Eesti ettevõtted, mis pakuvad kõrgema riskiga teenuseid, on orienteeritud Eesti-väliste klientide teenindamisele.

Kokkuvõttes on **pangandussektori riskitase keskmine**, kuna tehingute mahud ja välismaksete käibed on suured ning pangakontosid kasutatakse endiselt erinevates kuritegelikes skeemides (kelmused, maksupettused jne). Riigi riskipildi järgi on Eestile suure mainekahjuga rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud sündmuse asetleidmine tõenäoline ja krediidasutuste sektor on endiselt nende sektorite seas, mis on rahapesust rohkem ohustatud ja haavatavad⁴.

Ülevaade 2024. aastal saadetud teadetest

14-st Eestis tegutsevast krediidasutusest esitas 2024. aastal teateid **12 ja valdava osa teadetest (97%) saatsid 5 aktiivsemat teatajat**, mis tähendab, et ülejäänud krediidasutustelt laekub väga vähe teateid. See on üldjoontes kooskõlas pankade suuruse ja turumahu jaotusega, kuigi pankade lõikes esineb erisusi.

RAB sai 2024. aastal krediidasutustelt kokku **5351 kahtlusepõhist teadet**. Jätkus eelmisel aastal täheldatud langustrend krediidasutuste esitatud teadete üldarvus (joonis 1): võrreldes 2023. aastaga esitati u 9% vähem teateid. Nagu eespool märgitud, siis see on paljuski seotud ühe panga respondentasutuste kliente puudutavate teadete märkimisväärse vähenemisega, mida on osaliselt kompenseerinud see, et enamike teiste pankade puhul on RAB-ile esitatud teadete arv kasvanud.

Joonis 1. Aastatel 2020–2024 krediidasutustelt RAB-ile saadetud kahtlusepõhiste teadete arv.

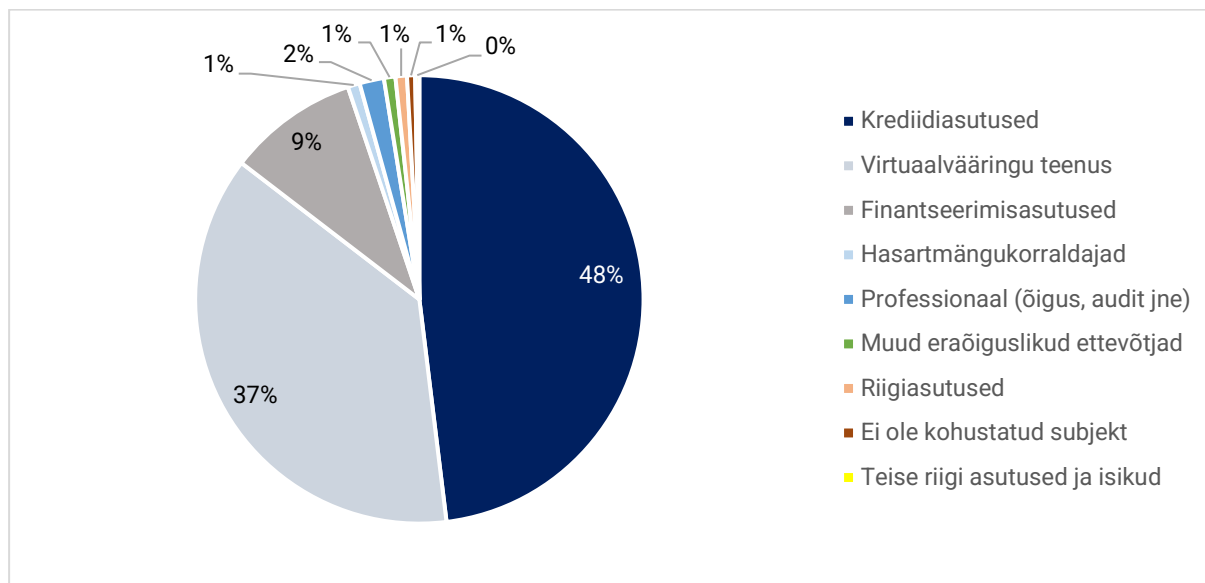
Lisaks krediidasutuste teadete koguarvu vähenemisele kahanes ka krediidasutustelt laekunud teadete osakaal kõikide teavitajate seas. Kui 2023. aastal pärines krediidasutustelt ligi pool (49%) kõigist RAB-ile saadetud teadetest, siis 2024. aastal oli see näitaja **39%**. Oluline on märkida, et möödunud aastal sai RAB mitmetelt teistelt teatajagruppidelt varasemast rohkem teateid. Kohustatud isikute seas tõusis märgatavalt virtuaalväeringu teenuse pakujate, finantseerimisasutuste ja hasartmängukorraldajate osatähtsus teatajatena. Samas nii finantseerimisasutuste kui ka hasartmängukorraldajate puhul tulenes kasv peamiselt sellest, et märksa rohkem esitati 32 000 euro sularahakünnist ületavaid teateid (CTR). Siinkohal on vaja lävendipõhiseid teateid eristada, kuna näiteks hasartmängukorraldajate

³ Nende sekka kuulub näiteks krediidiandja tegevusloaga ettevõtteid.

⁴ Riigi riskipilt. Riigikantselei, <https://www.riigikantselei.ee/riskid#rahapesu>

sektorilt laekus 2024. aastal palju enam teateid kui 2023. aastal, kuid samal ajal vähenes kahtluspõhiste teadete arv.

Ka krediidasutuste kontekstis on tähtis eristada CTR teateid, sest vastavalt RahaPTS-is tehtud erandile erinevad krediidasutused teistest teatajatest CTR teadete mitteesitamise poolest (pank peab RAB-ile teatama tehingust sularahas summas üle 32 000 euro vaid siis, kui tal ei ole tehingus osaleva isikuga ärisuhet). Kuna krediidasutused üldjuhul ei esita CTR teateid, siis on oluline vaadata krediidasutuste ja teiste sektorite teadete osakaalusid ilma CTR teadeteta. Sellisel juhul on krediidasutuste esitatud teadete osakaal märksa suurem ehk **48%** (joonis 2).

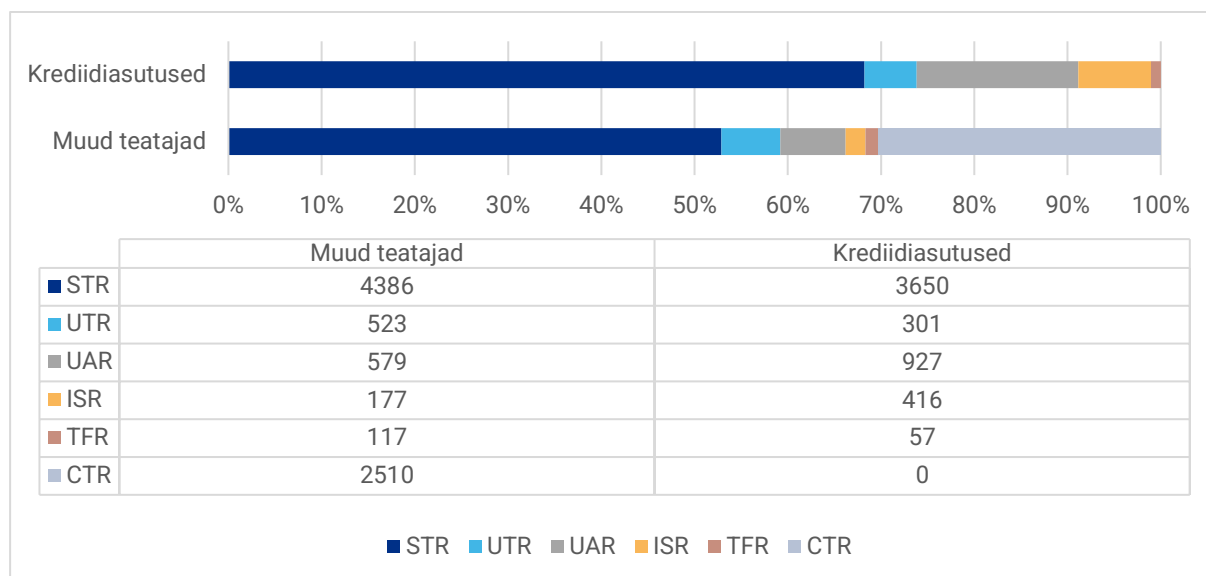
Joonis 2. 2024. aastal RAB-ile saadetud teadete osakaal sektorite kaupa.

Kui 2023. aastal pärines 45% kõikidest krediidasutustelt laekunud teadetest ühelt pangalt, siis 2024. aastal on olukord võrdsustunud (kolm suurimat teatajat esitasid vastavalt 30%, 26% ja 23% kõikidest krediidasutuste teadetest). RAB-i **suurimate teatajate esikolmiku moodustasid 2024. aastal kolm krediidasutust**. Teatajate esikümnesse (tabel 2) mahtus veel üks pank ja lisaks jäi üks krediidasutus esitatud teadete arvult teise kümnesse.

Tabel 2. 2024. aasta teatajate esikümme.

Teataja põhitegevusala alusel	Teadete arv
1. Krediidasutus 1	1613
2. Krediidasutus 2	1415
3. Krediidasutus 3	1216
4. Hasartmängukorraldaja 1	1137
5. Virtuaalvääringu teenuse pakkuja 1	837
6. Finantseerimisasutus 1	691
7. Krediidasutus 4	630
8. Virtuaalvääringu teenuse pakkuja 2	584
9. Virtuaalvääringu teenuse pakkuja 3	409
10. Virtuaalvääringu teenuse pakkuja 4	354

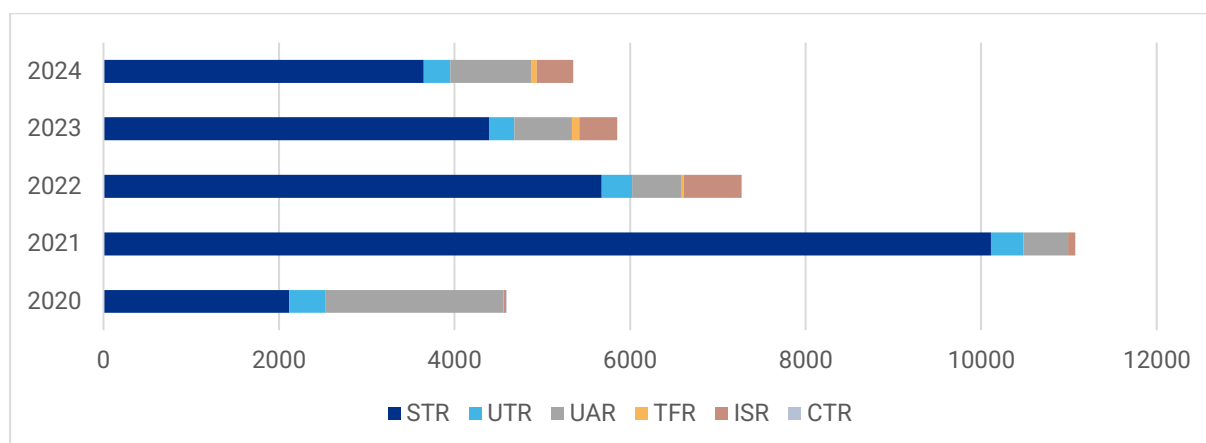
Teiste teatajatega võrreldes esitasid krediitiasutused 2024. aastal märgatavalt sagedamini rahapesukahtlase tehingu (STR), ebatavalise tegevuse (UAR) ja rahvusvahelise sanktsiooni teateid (ISR), veidi harvem esitati terrorismi rahastamise kahtlusega teateid (TFR) ja ebaharilike tehingute teateid (UTR) (joonis 3). Krediitiasutused CTR teateid ei esitanud ja kui CTR teated üldarvestusest välja jätta, siis esitasid krediitiasutused võrreldes teiste teatajatega sagedamini UAR ja ISR teateid ning veidi harvemini STR, UTR ja TFR teateid.

Joonis 3. Krediitiasutustelt ja kõikidelt teistel teatajatelt RAB-ile 2024. aastal saadetud teadete jagunemine teate liigi alusel.

Märkus: siinkohal ei ole arvesse võetud piiriüleseid XBD ja XBR teateid.

Varasemate aastatega võrreldes jätkus 2024. aastal **UAR teadete hulga kasv** krediitiasutuste esitatud teadetes (joonis 4). Kui 2022. aastal esitasid pangad 564 ja 2023. aastal 658 UAR teadet, siis 2024. aastal oli sellist liiki teateid 927. Suurem osa (72%) krediitiasutuste UAR teadetest puudutasid **ebaharilikke tehinguid kontrol**, lisaks kerkisid rohkem esile ebaharilik äritegevus (12%) ning ebaharilikud sularahatehingud, mis ei ole seotud isiku tavapärase majandustegevusega (11%). Siinkohal tuleb silmas pidada, et kuna UAR ja UTR teadete ajend ja sisu võib olla sarnane, siis teatajate jaoks ei pruugi nende vahel alati selget erinevust olla.

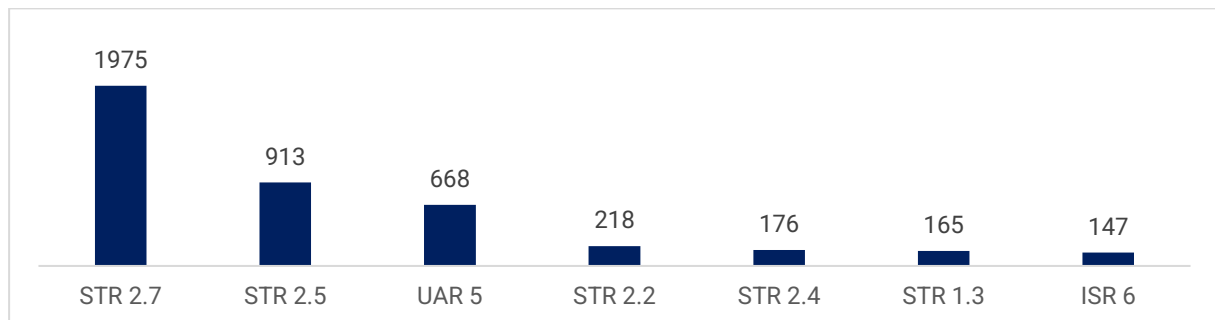

Joonis 4. Krediitiasutuste saadetud teadete liikide lõikes aastatel 2020–2024.

STR teadete koguarv langes ja see oli peamiselt tingitud ühe panga respondentasutustega seotud pettuste teadete hulga jätkuvast vähenemisest. Sellegipoolest oli pankade teadete

seas ka 2024. aastal **enim pettusekahtlusega teateid** (indikaator STR 2.7): 1975 teadet ehk **37%** kõigist krediidasutuse teadetest, millest rohkem kui kolmandiku seos Eestiga oli väike. Aasta varasemaga võrreldes langes indikaatoriga STR 2.7 teadete arv 42%. Muu hulgas on **märgatavalt vähenenud pettusekahtlusega teated seoses VIBAN-kontodega**⁵ – siinkohal on endiselt oluline toonitada respondentsuhete jooksva seire tähtsust, arvestades VIBAN-kontodega seotud teenuste kõrgemat rahapesuriski. **Kui respondentsuhte raames aset leidnud pettusekahtlusega tehingud on vähenemistrendis, siis pankade kohalikke kliente puudutavate pettuse-teemaliste teadete hulk on tõusuteel.**

Sagedamini saatsid krediidasutused veel teateid indikaatoritega **STR 2.5** („isik ei esita tehingu kohta hoolsusmeetmete täitmiseks vajalikus ulatuses selgitusi või dokumente või esitatu ei ole usutav“) ja **UAR 5** („ebaharilikud tehingud kontrol“). Suhteliselt tihti märkisid pangad oma teadetes ka indikaatoreid **STR 2.2** („isiku suhtes on varasemalt teadaolev või hoolsusmeetmete rakendamise käigus tekkinud rahapesukahtlus“), **STR 2.4** („rahapesukahtlus kontrol tehtava tehingu korral“), **STR 1.3** („krediidasutus keeldub isikuga kliendisuhtesse asumisest vastavalt RahaPTS § 42 seoses hoolsusmeetmete täitmise võimatusena“) ja **ISR 6** („rahvusvahelisest sanktsioonist kõrvalehoidmine“) (joonis 5).

Joonis 5. 2024. aastal saadetud teadete puhul enim kasutatud indikaatorid.

2024. aastal saatsid pangad kokku 225 erinevate **sularahaindikaatoritega kahtlusepõhist teadet**. RAB tuvastas, et 2024. aasta teadete sisus tõusis sularaha aspekt esile veel 555 teates, mis näitab, et krediidasutused alakasutavad sularahaindikaatoreid teadete esitamisel. Sellele on RAB ka varasemates tagasisidearuannetes tähelepanu juhtinud. Kokku oli seega pankade teadetes sularahatehingutel oluline roll 780 teates ning selliste teadete arv on viimase paari aasta jooksul mõnevõrra kasvanud. RAB-i aastaraamatus 2023 toodi esile, et Eestisse siseneval suunal teatatakse peaaegu neli korda suuremas mahus piiriülestest sularahatehingutest kui väljuval suunal. Kahtlase päritoluga sularaha võidakse liigutada ka pankade kaudu ja kuigi krediidasutused ei pea esitama lävendipõhiseid teateid, on **pankadel oluline roll sularahatehingute aktiivse seire tagamisel.**

Krediidasutused esitasid **70% kõigist RAB-ile saadetud ISR teadetest**, mis on osakaalult võrreldav 2023. aastal esitatuga. Enim (169) esitati teateid indikaatoriga ISR 6 (rahvusvahelisest sanktsioonist kõrvalehoidmine), neist enamus oli **seotud kaubandussanktsioonide või keelatud teenuste osutamisega**, kuid esines ka **finantssanktsiooni rikkumisi**. Suhteliselt palju saabus ka teateid indikaatoritega ISR 1 (rahvusvahelise finantssanktsiooni kohaldamine), ISR 2 (rahvusvahelise finantssanktsiooni kahtlus) ja ISR 5 (muu sanktsiooni liigis toodud piirangute kohaldamine, v.a finantssanktsioon, või muu sanktsiooni liigi kohaldamise kahtlus), mis illustreerib RAB-ile edastatud juhtumites rohkem esinevaid asjaolusid. Ülejäänud indikaatoritega (3 ja 4) esitati teateid vähem (alla 30 teate indikaatori kohta).

⁵ VIBAN-konto on korrespondentasutuste poolt makse ja e-raha asutustest klientidele avatud virtuaalne pangakonto, mis võimaldab teha makseid ja ülekandeid sarnaselt tavalisele pangakontole.

2024. aastal teatasid krediidasutused kokku tehingutest **kogusummas üle 1,3 miljardi euro**. Teatega seonduv **keskmine summa oli u 253 000 eurot**. See on tõusnud, võrreldes 2023. aastaga, mil teatega seotud keskmine summa oli u 216 000 eurot. Jättes kõrvale pettusekahtlusega teated (STR 2.7) oli ülejäänud teadete kogusumma endiselt üle **1,3 miljardi euro**⁶, aga teatega seotud **keskmine summa ületas 393 000 eurot. Teadete mediaanväärtus oli märksa madalam, ligi 60 000 eurot.**

Kelmustele viitavates teadetes on jätkuvalt levinud **kõnepettused, kuid järjest enam on hakatud kelmuste toimepanemisel kasutama ka erinevaid sotsiaalvõrgustikke ja suhtlusrakendusi.**

2024. aasta andmetel on tõusvaks trendiks **rahamuulade kasutamine**. Näiteks kelmustega välja petetud vahendid laekuvad Eesti kontodele, kust need sularahas välja võetakse ja edasi antakse. Seejuures esineb raha edastamist maksevahendajate kaudu välisriikidesse.

Kelmuste ja rahamuulade järel oli teadetes suur osakaal **maksudega seotud juhtumitel (maksukuritegu võimaliku eelkuriteona)**. Nende hulgas on nii maksukohustusest kõrvale hoidmist, käibemaksupettusi kui ka arvevabrikuid. Endiselt on aktuaalsed RAB-i tüpoloogiateates 1TT202212⁷ kirjeldatud tegevused. Laiemalt on positiivne see, et pangad kasutavad RAB-i tüpoloogiateateid kahtlaste tegevuste leidmiseks ja neile viitamiseks.

Kasvanud on kinnisvaratehingute hulk välisriikides, mille puhul on vara päritolu kas osaliselt või täielikult teadmata. Näiteks on vahendid osaliselt pärit laenudest (sh krediidasutustelt), mida on segatud kas isikutega seotud äriühingutelt, sularaha sissemaksetest või kolmandatelt isikutelt või äriühingutelt saadud vahenditega.

Krediidasutustelt (ja ka teistelt turuosalistelt) laekunud teated kinnitavad, et **tõusuteel on hasartmängude (eriti online kasiinode) kasutamine rahapesuks**. Seda meetodit kasutavad aktiivselt nii organiseeritud, narko- kui ka valgekraelise kuritegevusega seotud isikud. Oluline on märkida, et omavahel on hakanud põimuma online kasiinode ja virtuaalvääringu teenuse pakkujate tegevus, millele on hoogu andnud mitmete kasiinode pakutav võimalus teha välja- ja sissemakseid krüptovaluutas.

4% teadetest (230 teadet) saadeti märkega „kiire“. Aasta varasemaga võrreldes jäi kiirete teadete osakaal samaks, aga langes nende koguarv (2023. aastal oli 271 kiiret teadet). Võrreldes 2023. aastaga saatsid pangad ligi 40% rohkem kiireid sanktsioonikahtlusega teateid (ISR)⁸, kuid kiireid STR teateid laekus samas u 40% vähem. Kiireid TFR teateid saadeti vähe (16⁹), aga neli korda enam kui 2023. aastal. Kiireid UAR ja UTR esitati märksa vähem kui 2023. aastal. Kiiretest teadetest ligi neljandik omas sellist infoväärtust, et RAB suunas need edasisse analüüsi, jagas nendes sisalduvat infot uurimisasutuste või välisriikide rahapesu andmebüroodega.

RAB jagas uurimisasutustega kokku 830 krediidasutuste esitatud teates sisaldunud infot. Süvaanalüüsi suunas RAB **323 teadet** (193 STR, 57 UAR, 46 ISR, 18 UTR ja 9 TFR teadet), mis jõudsid 154 erinevasse analüüsitoimikusse. RAB jagas **teiste riikide rahapesu**

⁶ Pettusekahtlusega teated (STR 2.7) on palju, aga nende teadetega seonduv keskmine summa on väike, nt 2024. aastal oli see veidi üle 13 000 euro.

⁷ <https://fiu.ee/sites/default/files/documents/2022-12/T%C3%BCpoloogiateade%201TT202212.pdf>

⁸ Kiireid ISR teateid saadeti enim indikaatoritega ISR 1 (rahvusvahelise finantssanktsiooni kohaldamine) ja ISR 2 (rahvusvahelise finantssanktsiooni kahtlus).

⁹ Neist oli suur enamus indikaatoriga 2.2 (rahaliste vahendite või virtuaalvääringute kogumine ja/või edastamine äärmuslikult meeletatud füüsilisele isikule või vägivaldset äärmuslust ja/või terroristlikku tegevust toetavale või ellu viivale juriidilisele isikule või organisatsioonile).

andmebüroodega 172 teate sisu, paljudel juhtudel kasutati pankade teateid ka vastustes välisriikide rahapesu andmebüroode päringutele. Seejuures on oluline märkida, et väärtuslikud on ka teated, milles kirjeldatud tegevuse seos Eestiga võib olla või näida vähene. Sellistes teadetes sisalduv informatsioon võib muu hulgas olla kasulik operatiivses teabevahetuses teiste riikidega ning 2024. aastal panustasid ka krediidasutustelt laekunud teated sellesse, et **kasvas nii RAB-ilt teistele rahapesu andmebüroodele saadetud spontaansete infoedastuste kui ka edastatud piiriüleste teadete arv.**

Nagu eespool mainitud, siis kõige sagedamini saatsid krediidasutused 2024. aastal STR teateid ja neist **18% olid RAB-i juhtumianalüüsi jaoks suurema kasutusväärtusega** (suunati süvaanalüüsi või jagati neis sisalduvat infot uurimisasutuste või välispartneritega). Kuna vaid aasta varem ehk 2023. aastal oli see näitaja tunduvalt madalam (u 5%), siis on **pankade teadete kasutusväärtus märkimisväärselt kasvanud**. Seejuures oli mitmete indikaatorite puhul teadete kasutusväärtus 40% või rohkem: STR 2.1 (rahapesukahtlus sularahatehinguga korral; kasutati 53%), STR 2.6 (isiku tehingu asjaolude tõttu tekkinud kahtlus, et tehinguobjektiks olev vara on rahapesu objekt; 53%), STR 2.3 (kliendi tehingupartneri suhtes hoolsusmeetmete rakendamise käigus tekkinud rahapesukahtlus; 42%), STR 2.4 (rahapesukahtlus kontol tehtava tehingu korral; 42%) ja STR 2.2 (isiku suhtes on varasemalt teadaolev või hoolsusmeetmete rakendamise käigus tekkinud rahapesukahtlus; 40%).

Kuigi STR 2.7 indikaatoriga (kahtlus, et tehingu objektiks olev vara on pettuse objekt või seda kasutatakse rahapesuks) teadete arv langes palju, esitati selle indikaatoriga jätkuvalt kõige rohkem teateid. **Nende teadete kasutusväärtus on madalam kui mitmete teiste indikaatorite puhul, kuid see on aastaga märgatavalt tõusnud** (2024. aastal oli see näitaja 7% ehk mitu korda suurem kui 2023. aastal). Teadete kasutusväärtust on võimalik veelgi suurendada, kui lisaks üksikjuhtumitest teatamisele analüüsivad krediidasutused põhjalikumalt seoseid kurjategijate võrgustike vahel, et tuvastada suuremaid petuskeeme, millest RAB-i teavitada. Krediidasutuste kelmustele viitavad teated on ühtlasi kogumina olulised RAB-i taktikalise ja strateegilise analüüsi jaoks.

Krediidasutuste **UAR teadete info jõudis RAB-i süvaanalüüsi või teabeedastustesse keskmisest sagedamini** (35% esitatud teadetest – ka selle näitaja puhul on toimunud aastaga suur kasv, kuna 2023. aastal oli see u 17%). Seejuures on tähelepanuväärne, et UAR teadete puhul olid suure infoväärtusega nii tihti märgitud indikaatoritega (indikaatorid, millega teateid oli rohkem kui 100) kui ka harva esinenud indikaatoritega (vähem kui 20 teatega indikaatorid) teated. Sageli kasutatud indikaatorid olid UAR 9 (ebaharilik äritegevus; kasutati 47%), UAR 5 (ebaharilikud tehingud kontol; 35%) ja UAR 2 (ebaharilikud sularahatehingud, mis ei ole seotud isiku tavapärase majandustegevusega; 31%). Ülejäänud indikaatoritele viidati vähe – näiteks UAR 3 (tegevusloata finantsteenuste osutamise tunnused) teadete arv oli väike, aga neist enamuse (63%) oli suure kasutusväärtusega.

Pankade teateid sisaldanud **analüüsitoimikutes andsid 2024. aastal tooni kelmused (sh küberpettused), maksupettused, sanktsioonide rikkumised** ning fiktiivsed tehingud ja laenud. Sageduselt järgnesid korrupsiooni, omastamise või ebaseadusliku majandustegevuse kahtlusega juhtumid. Rahapesu faasidest oli esil **kihistamine (layering)**, vähemal määral esineb kuritegeliku tulu integreerimist majandussüsteemi (*integration*) ja paigutamisfaasi tegevusi (*placement*). Seejuures on oluline silmas pidada, et digitaliseerumise tõttu on rahapesuetappe (eriti paigutamist ja kihistamist) üha keerulisem eristada.

RAB seadis 2024. aastal krediidasutuste pangakontodele käsutuspiiranguid üheksa toimiku raames, sh kolmteist 30-päevalist piirangut summas 1,9 miljonit eurot, kuus 60-päevalist piirangut summas 1,5 miljonit eurot ja üks aastane piirang summas 1,1 miljonit eurot. Ka 2023. aastal seati pangakontodele käsutuspiiranguid üheksa toimiku raames, kuid summad olid suuremad: neliteist 30-päevalist piirangut summas 4 miljonit eurot, neliteist 60-päevalist

piirangut summas 9,2 miljonit eurot ja viisteist aastast piirangut summas 3,6 miljonit eurot. 2024. aastal **pärines seitsme juhtumi puhul piirangu ajendanud teave pankadelt** ja rahapesukahtlaste juhtumite kõrval annavad tooni terrorismi rahastamisele viitavad kaasused.

Kokkuvõtlikult on oluline märkida, et **krediidiasutuste teated on RAB-i jaoks väärtuslikud infoallikad mitmel moel**: lisaks juhtumianalüüsile kasutab RAB neid aktiivselt ka strateegilises ja taktikalises analüüsis (sh trendide ja tüpoloogiate tuvastamine, temaatiliste ja sektoripõhiste riskianalüüside koostamine).

Teadete kvaliteet ja soovitused tulevikuks

Kohustatud sektorite seas on krediidiasutused jätkuvalt **kõige riskiteadlikum ja sisukaimaid teateid saatev sektor**. Kuigi pankade lõikes on **esitatud teadete vormiline ja sisuline kvaliteet endiselt ebahütlane**, siis üldpildis kajastub teadetes **edasimine pankade hoolsusmeetmete rakendamise praktikas ning teadete kvaliteedis**, millest annab muu hulgas tunnistust asjaolu, et võrreldes 2023. aastaga on 2024. aastal **märgatavalt kasvanud suurema kasutusväärtusega teadete osakaal**.

Krediidiasutuste teadetes domineerivad piiriülesed ja mitteresidentide tehingud, mis on üldiselt **vastavuses Eesti finantssüsteemi riskikeskkonnaga**, kus peamiseks ohuks on piiriülene rahapesu, sh n-õ transiitrahapesu.

Pankade esitatud teadete kvaliteeti ning analüüsi ulatust on positiivselt mõjutanud **pankadevahelise infovahetuskanali (Salv Bridge) aktiivne kasutamine**. Üldjuhul on selle kasutamine suunanud ka tehingu vastaspoole krediidiasutust oma klienti rohkem kontrollima ning vajadusel tema suhtes täiendavaid hoolsusmeetmeid rakendama.

Varasemate aastatega võrreldes on **teadete vormiline kvaliteet paranenud**. Samas esineb krediidiasutustegi puhul jätkuvalt teateid, kus osapooled ja dokumendid on isikutega sidumata, tehinguväljad täitmata või on need täidetud osaliselt. Ka juhtudel, kui tehinguid on väga palju, tuleb need teatesse lisada vähemalt summeeritult ning olulisemate tehingute või tehingupartnerite osas. Samas on positiivne, et harva esineb selliseid teateid, mille puhul on viidatud dokumendid lisamata.

Jätkuvalt esineb hilinenud teatamist. Näiteks sai RAB pankadelt ka 2024. aastal (sarnaselt 2023. aastaga) teateid kliendisuhete erakorralise lõpetamise kohta, mis leidis aset mitu kuud enne teate esitamist. Pankade tuntava hilinemise rahapesukahtlusest teatamisel tuvastas RAB enam kui 120 teate puhul, millest vaid üksikud jõudsid RAB-i juhtumianalüüsi toimikusse või teabeedastusse. See illustreerib, kui oluline on vähendada aega kahtlase tehingu või tegevuse ja sellest raporteerimise vahel. Kui teavitamisega jäädakse hiljaks, on kahtlase või teadmata päritoluga vahendid suure tõenäosusega ära kantud. **Teatamisega hilinemine on tõsine probleem, sest nendes juhtumites on RAB-i ja uurimisasutuste võimalused operatiivseks sekkumiseks tavaliselt ammendunud**.

Paralleelselt hilinenud teatamisega on endiselt murekohaks, et **mõned teatajad killustavad juhtumi mitme teate vahel**. Analüüs seotud isikute tegevuse kohta peaks üldjuhul olema esitatud tervikuna ning ühe teatega. Killustatud teadete esitamine raskendab RAB-i analüüsitööd ning teadete esitamise vahele jääv ajaline vahe **võib pärssida operatiivselt tegutsemist või põhjustada valede hinnangute andmist**. Kui kõigi juhtumiga seotud osapoolte suhtes on hoolsusmeetmed juba kohaldatud, siis eeldab RAB teates juhtumi tervikanalüüsi. Kui hoolsusmeetmed on osa juhtumiga seotud klientide puhul veel kohaldamisel või kliendisuhete jätkamine otsustamisel, tuleks sellele teates selgelt viidata. RAB aktsepteerib

juhtumi asjaolude esitamist mitmes omavahel seostatud teates, kui juhtum on ühtaegu nii pakiline kui ka töömahukas ehk kahtlus on juba tekkinud, mis tähendab, et teade tuleb esitada hiljemalt kaks päeva pärast kahtluse tekkimist, kuid analüüsiga on vaja veel jätkata.

Kuna selles, kuidas pangad kajastavad teadetes klientidelt hoolsusmeetmete käigus kogutud informatsiooni, on märgatavaid erinevusi, siis on oluline toonitada, et **kliendisuhtluses toodud asjaolusid tuleks analüüsida ja rikastada** avalikest või muudest allikatest tuvastatud infoga, mis aitab tekkinud kahtlust selgitada. Teade peab sisaldama ka kahtluse lühikirjeldust ja kohustatud isiku poolt eri andmete ja dokumentide põhjal tehtud järeldusi.

RAB-ile saadetud teadete analüüsi põhjal on **oluline rõhutada pankade rolli klientide ärisuhete seire arendamisel ja tugevdamisel**. Sellega on vaja pidevalt tegeleda, kuna RAB-ile laekunud teave näitab, et mitmete juhtumite puhul ei ole kahtlast tegevust või tehinguid tuvastatud ärisuhete jälgimisel, vaid need on ilmnunud muude allikate või konkreetse juhtumiga mitte seotud tehingute analüüsimisel.

Positiivseks ja teadete kvaliteeti parandavaks arenguks on see, et mitmed **krediidiasutused on hakanud pöörama rohkem tähelepanu laenuinstrumentidele** – laenu andmisel isikute taustale (teiste kontode analüüs, kuritegelik taust, laenu eesmärk) kui ka laenu tagasimaksmisel kasutatava vara päritolu suhtes.

Pankade **ISR teadete kvaliteet on tõusnud** ning võrreldes 2023. aastaga esines teadetes vähem vormilisi ja sisulisi vigu. RAB on andnud tagasisidet teadete kvaliteedi kohta ja juhtinud tähelepanu puudujääkidele. Sagenenud on juhtumid, kus RAB tuvastab, et **ühes kaasuses on tegu nii kaubandussanktsiooni kui ka potentsiaalselt finantssanktsiooni rikkumisega** (nt sanktsiooni subjektile on kättesaadavaks tehtud keelatud kaup), aga krediidiasutus on tuvastanud ainult potentsiaalse kaubandussanktsiooni rikkumise, mitte aga finantssanktsiooni rikkumist, kus kauba saaja või saatja on lisatud sanktsiooninimekirja. RAB ootab ISR teadete koostajatelt ka **sügavamalt analüüsi kontrolli kriteeriumi tuvastamise osas** – teataja peab analüüsima, kas sanktsiooni subjekt võib mingit ettevõtet või muud osapoolt kontrollida ning seeläbi tuleb ka selle ettevõtte või osapoole suhtes sanktsiooni kohaldada.

Sektori teadlikkus terrorismi rahastamise teemas on paranenud. 2024. aastal esitatud TFR teated on suure kasutusväärtusega, aga teadete hulk vähenes. Kuna terrorismi rahastamise ohuhinnang pole langenud, siis krediidiasutuste jaoks on tähtis jooksvalt tagada monitooringusüsteemide vastavus kahtlaste tehingute tunnuste juhendi TF-i osaga (TF-i riski- ja kahtlusindikaatorid lk 19–22 ning kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikide nimekirj).¹⁰

2024. aastal olid pangad kõige sagedasemad **kahtluspõhiste sularahaga seotud teadete** esitajad, mida tõstis RAB esile ka 2023. aastal Balti riikide koostöös läbi viidud sularahauuringus¹¹. Soovitame sularaha aspekti sisaldavates teadetes sellele alati viidata, märkides sularahaindikaatori lisaindikaatorina teate põhiindikaatorile. Samuti tuleks alati **tehinguandmete plokis teha vastav märgend, kui konkreetne tehing oli sularahatehing**.

2023. aastal asus RAB jagama kohustatud sektoritega **tüpoloogiateateid**¹², mille alusmaterjal pärineb tihti pankade teadetest. 2024. aastal reageeris viis panka aktiivselt RAB-i avaldatud tüpoloogiateadetele ning enim viidati **kaubanduspõhisele rahapesule**¹³ ja **huriidiliste isikute**

¹⁰ Juhend kahtlaste tehingute tunnuste kohta, Rahapesu Andmehüroo, <https://fiu.ee/oigusaktid-ja-juhendid/juhendid#juhend-kahtlaste-teh>

¹¹ Seaduslikud ja ebaseaduslikud sularahavood Balti riikides. FIU Latvia, FIU Estonia, FIU Lithuania, 2023, <https://fiu.ee/aastaraamatud-ja-uuringud/uuringud#seaduslikud-ja-ebase>

¹² Tüpoloogiateated. RAB, <https://fiu.ee/aastaraamatud-ja-uuringud/tupoloogiateated>

¹³ Tüpoloogiateade 4TT202305. Kaubanduspõhine rahapesu.

kasutamisele sanktsioonist hoidumiseks¹⁴. Samuti on positiivne see, et teatajad toovad ka ise esile rahapesu tüpoloogiatele (sh neile, mida RAB ei ole tüpoloogiateadetenä käsitlenud) viitavaid indikaatoreid, mis näitab teatajate asjatundlikkust.

Lugemissoovitused

Alljärgnevalt on välja toodud mõned 2024. aastal avaldatud lugemismaterjalid, mis käsitlevad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud teemasid. Viidatud allikad ei anna valdkonnast ammendavat ülevaadet, kuid puudutavad erinevate nurkade alt olulisi küsimusi ja trende.

- **APG Yearly Typologies Report 2024. Methods and Trends of Money Laundering, Terrorism Financing and Proliferation Financing.** Asia/Pacific Group on Money Laundering, 2024, <https://apgml.org/news/details.aspx?n=7228>
- **Unraveling the Web. Money Laundering through E-payments from Russia to the UK.** Transparency International Russia, 2024, <https://ti-russia.org/wp-content/uploads/2024/07/unraveling-the-web.pdf>
- **The Varieties of Money Laundering and the Determinants of Offender Choices.** European Journal on Criminal Policy and Research, 2024, <https://link.springer.com/article/10.1007/s10610-024-09603-y>
- **Key Takeaways from TD Bank's Record Fine for AML Failures.** KYC360, 2024, <https://kyc360.com/knowledge-hub/resources/key-takeaways-from-td-banks-record-fine-for-aml-failures>

¹⁴ Tüpoloogiateade 7TT202401. Venemaa ja Valgevene isikutega seotud Eesti juriidiliste isikute kasutamine sanktsioonist hoidumiseks.